

Рассмотрена на заседании МО <i>наг. классов</i> Протокол №1 <i>03</i> » <i>сентябрь</i> 2015г	Согласовано: Заместитель директора по УР <i>Жеффе</i> /Егорова Ж.А./ « <i>04</i> » <i>сентябрь</i> 2015г.	Утверждено Директор МБОУ «КООШ» <i>Николаев В.П.</i> Приказ № <i>409-1</i> От « <i>03</i> » <i>сентября</i> 2015г
--	--	---

Рабочая программа
по предмету
«Родная литература»
4 класс
2015-2016 учебный год

Составитель:
Федорова А. А., учитель начальных
классов МБОУ «КООШ»,
первая квалификационная категория

Кырыкый
2015

Иһинээ5итэ

1. Быъаарыы сурук (Пояснительная записка).....	3
2. Үерэх предметин уопсай ейдебулэ (Общая характеристика учебного предмета).....	4
3. Үерэх былааныгар уерэх предметин миэстэтэ (описание места учебного предмета).....	4
4. Ытык ейдебуллэри инэри, уерэх сатабылларын сайыннары, тустаах уерэх предметин уерэтии тумуктэрэ (Личностные, метапредметные, предметные результаты освоения учебного предмета).....	5
5. Уерэх предметин ис хобьоно (Содержание учебного предмета).....	6
6. Учебной тематическай былаан.....	9
7. Календарнай тематическэй былаан (Календарно-тематический поурочный план).....	10
8. Учебно-методическэй хаачыйыы (перечень учебно-методического обеспечения).....	25
9. Туъаныллыбыт литература (использованная литература)	25

1. Быъаары сурук

О5о тэрилтэтигэр, оскуолаба тереебут тылынан иитии-уерэтии сурун ирдэбил быъытынан билиниллэн, Российской Федерация уонна Саха Республикатын уерэххэ уонна тылга сокуоннарыгар ити ейдебул туспа ыстатыйанан киирэн, быраап быъытынан кемускэллээх, билинни усулуобуйаба угус норуот тыла чел туруктаах хааларыгар тирэх буолар.

Оскуолаба уус-уран литератураны уерэтии Российской Федерация уонна Саха Республикатын Терут сокуоннарыгар, Уерэх туьунан сокуоннарыгар, «Россия гражданинын личноьын сизрин-майгытын сайыннарыга уонна иитиигэ концепцията», федеральной государственной уерэх стандартара курдук государственной суолталаах докумуоннарга олобуар.

Ити ааттаммыт докумуон быъытынан, начаалынай уорэхтээьин таьымыгар нуучча уонна торообут литератураны уорэтиигэ тэн таьымнаах тумук ирдэнэр. Тереебут литература атын уерэх предметтэрин кытта бииргэ о5о личность быъытынан сайдытын хаачыйыахтааба этиллэр, ону сэргэ урукку еттугэр ирдэммет сана булгуччулаах ирдэбили - уерэнээчигэ уерэх дэгиттэр дьайыыларын инэриини киллэрэр.

Уус уран литература уерэх предметин быъытынан сурун сыала – о5ону сырдыкка, ырааска, кэскиллээххэ, уйэлээххэ киллэрии. Ол инниттэн о5о5о бэрт кыратыттан уус-уран литератураны тус бэйэтигэр суолталаахтык ылынар кыабын олобуурдар ньымаларынан уерэтии эрэйиллэр, сыыйа кылаастан кылааска, суьуехтэн суьуеххэ тахсан ситэбин аайы айымньыны ылынарга дьобура диринээн, эстетическай таьымна тийиэн, урдук культуралаах аабааччы, айааччы буолан тахсар кэриннэ тийэригэр тускуланыахтаахпыт.

Программа сурун сыала кини соруктарын быъаарар:

- аабыы культуратыгар дьулуьуу, аабааччыны иитии;
- уус уран айымньыны о5о тус суолталаахтык эстетическай таьымынан ылынар дьобурун сайыннарыы;
- тереебут норуотун духовнай кууьунэн ийэ тыынын иитийээхтээбит сахалыы саналаах, айыы тыыннаах киьини иитии;
- бииргэ олорор аймах, уруу омуктар (эбээн, эбэнки, юкагир, долган о.д.а.), нуучча уонна аан дойду норуоттарын чулуу айымньыларын утуе тыынын инэриммит, норуоттар утуе, добордуу сыьыаннабыыларын олох сайдытын тутулун курдук ейдуур личноьы иитии.

Билигин тереебут литература, федеральной государственной уерэх стандартын (ФГОС) ирдэбилинэн, уопсай уерэхтээьин булгуччулаах чааьыгар киирэн, базиснай уерэх былааныгар (федеральной) миэстэтэ, уерэтиллэр чааьа чопчу ыйыллан уерэтиллэр таьыма урдээтэ. Алын суьуех оскуола таьымыгар тереебут литератураны уерэх предметин быъытынан уерэтиигэ тумук ирдэбили эмиэ федеральной государственной уерэх стандарта суруннуур.

Программаба «аабыы,сэьэргэьии», «бэйэ аабыыта» салааларга киирбит билинни литература айымньыларын, педагогическай, психологическай кедьуустэрин быъааран, атын айымньыларын уларытылынна, айымньылар чаастарын аттаран бэрилиннилэр.

Уерэх былаанынан алын суьуех оскуолаба литературнай аабыыны уерэтиигэ барыта 234 ч. керуллэр. Ол иьигэр:

- 1 кылааска — 30 чаас
- 2 кылааска — 68 чаас
- 3 кылааска — 68 чаас

4 кылааска — 68 чаас.

Туруоруллубут сыалы – соругу ситиийигэ 4 кылааска Захарова Л. В.; Избекова Л. К. «Ньургуйун». Дьокуускай: Бичик, 2006с. 4 кылааска аабар кинигэ туьаныллар.

Уорэнээччи билиитин, сатабылын бэрэбиэркэлииргэ, хонтуруоллуурга мунуутэбэ аабы, бэрэбиэркэлиир улэлэр, тестэр ытыллар.

2. Үерэх предметин уопсай ейдебулэ

«Литературнай аабы» предмети уерэтэргэ онобуллубут улэлиир бырагыраамма «Поликарпова Е.М. Норуот тылынан айымньыта уонна уус-уран литература: 1-9 кылаастарга программа» уонна «Захарова Л. В. Литература аабыта: улэлиир бырагыраамма: 1-4 кылаас» тирэбирэн онобулунна.

Уус-уран литература оскуолаба обону кыра сааьыттан ийэ тыл эйгэтигэр киллэрэр, уран тылга ууйар, иитэр-уерэтэр сурун хайысха. Умсугуйан аабар обо ейе-санаата сайдыылаах, билиилээх-керуулээх, олох бугуннутун эрэ буолбакка, бэбэьээннитин ырыналыыр, сарсыннытыгар эрэллээх буолар. Онон «Литературнай аады» уерэх предметин анала – обобо аар дьоуру олохсугуу, аабы бэйэ кыабын сайыннарыыга суолталаабын ейдетуу.

Оскуолаба «Литературнай аабы» уерэх предметин **сыаллара:**

- аабы уопсай култууратын инэри; аабар уеруйэби олохсугуу; сана араас керунун сайыннарыы;

- обобо септеех научнай литератураны хабан туран аабы араас эйгэтигэр киллэри;

- уус-уран айымньыны аабы ненуе уйулбаны хамсатан иэйиини уьугуннарыы; тыл искусствотыгар эстетическэй сыыаны уескэти; тылынан айар дьобурун сайыннарыы;

- аабы ненуе сизэр-майгы утуе еруттэрин олохсугуу, Саха сирин, Россия уонна тас дойду норуоттарын култуураларыгар убаастабылы иити.

Сыалы ситиьэргэ маннык **соруктар** тураллар:

- аабы араас ньыматын бапылаапын;

- тиэкии кытта улэ сурун сатабылларын инэри;

- наадалаах литератураны булан туьаныы;

- аабыга интэриэьи уескэтэн, кинигэь тапталы инэри;

- айан кэпсиир уонна суруйар уеруйэхтэри сайыннарыы;

- норуот тылынан уонна уус-уран айымньытын духуобунай ис номобун ненуе иэйиини уьугуннаран, олох араас кестуутугэр сизэрдээх сытыаны уескэти;

- уус-уран айымньы тылыгар болбомтолоох буолууну ситиьи;

- тереебут уонна араас омук литературатын араара ейдеен, ол ненуе норуоттар добордуу сыһаннарын олохсугуу.

Программаба уус-уран айымньылары киллэри ус суолунан онобулунна: аабы уонна ырыты (сурун); аабы уонна сьэьэргэьи; бэйэ аабыта.

Аабы уонна ырыты- бу сурун буолар, сибиии аабыллар, ырытыллар айымньылар. Манна уус уран еттунэн энкилэ суох, дьин тыл искусствотын кэринэр киирбит, норуот биьирэбилин ылбыт, норуот духуобунай, култуурунай, историческай ейун, угэьин билиигэ, инэриигэ тускулаах айымньылар киирэллэр.

Аабы уонна сьэьэргэьи – сурун жанр, тема, ис хобьон, эстетическай духуобунай кэрин быьыытынан чугас, атылыы эбэтэр ураты керуулэри куобар айымньыларынан танылына.

Бэйэ аабыта – икки инники испиьэькэ киирбит айымньыларга эмиэ жанр, тема, ис хобьон, эстетическай, духуобунай кэрин быьыытынан чугас, атылыы эбэтэр ураты керуулэри куобар айымньыларынан танылына.

3. Үерэх былааныгар уерэх предметин миэстэтэ.

Уорэх федеральной базиснай былаана булгуччулаах уонна уруок табынан улэ чаастарыттан турар. Торообут литератураны уорэтии уорэх федеральной базиснай былаанын булгуччулаах чаабыгар коруллубут.

Тереебут литература предметигэр уерэтиллэр матырыйаал 4 кылааска маннык наарданна:

Нэдиэлэ5э 2 чаас. Сылга 69 чаас.

1 чиэппэр – 18 чаас

2 чиэппэр – 14 чаас

3 чиэппэр – 20 чаас

4 чиэппэр – 17 чаас

4. Ытык ейдебуллэри инэрии, уерэх сатабылларын сайыннарыы, тустаах уерэх предметин уерэтии тумуктэрэ

Ытык ойдобуллэри уорэнээччигэ инэрии тумугэ:

- кийи сайдыылаах уонна ситиьиилээх буоларыгар тереебут тылынан аабыы суолтатын ейдуур;
- уус-уран литератураны тылынан искусство ураты керунун быыытынан сыаналыыр;
- тулалыыр эйгэ туьунан билии-керуу аабыы кеметунэн кэниирин-дириниирин ейдуур;
- норуот айымньыта уонна уус-уран литературата саха терут олобун-дьаабын, историятын, тылын-еьун, култууратын кестуутэ буоларын ейдуур, сыаналыыр;
- Саха сириин, Россия уонна аан дойду норуоттарын чулуу айымньыларын аабан, атын норуот култууратын, литературатын ытыктыыр;
- утуену-мекуну, сырдыгы-харананы арааран, сиэри тутуьуу, амарах, аьыныгас, дьонно кыамныылаах майгы учугэйгэ тиэрдэрин ейдуур.

Уерэх сатабылларын сайыннарыы тумугэ:

- аабыы улэтин араас керунэр сыал-сорук туруорунар, былаанныыр, тумугун сабабалыыр;
- улэтин хонтуруолланар, сыаналана уерэнэр;
- уруокка, уруок табынан улэ5э бэриллитбит соруудабынан араас информационнай эйгэ кыабын талар, туьанар;
- уус-уран айымньыга меккуер теруетун, сайдыытын быьаарар, уескээбит кестуулэри, дьон сыьыанын ырытан дакаастыыр;
- уус-уран айымньы сурун ис хоьоонун, геройдар араас сыьыаннарын, сурун сюжет сайдыытын ырытан, анал бэлиэ, графика кеметунэн быьаара, ситимнии (типиктии) уерэнэр;
- аахпытыгар уонна тус уопутугар олобуран, тэнниир уонна ойуулуур, учебнигынан улэлиир;
- уус-уран айымньыны ырытыы кэмигэр алтыһыы сиэрин тутуьан, бииргэ улэлиир кыахтанар;
- доьотторун, тереппуттэрин, кылаас иннигэр кылгас ыьитиннэриини онорор;
- бэриллитбит тиэмэ5э санаатын сааьылаан айан кэпсиир, суруйар.

Тустаах уерэх предметин уерэтии тумугэ:

- аабыы сурун уеруйэхтэрин баьылыыр;
- айымньы араас керунун бол5ойон истэр;
- норуот айымньыта уонна уус-уран литература, тереебут уонна атын омук литературата диэн араарар;

- аахпыт уус-уран айымньытын суруйааччытын (*саха уонна омук*) аатын уонна керунун (*жанрын*) болбойор уеруйэхтээх;
- саабыгар септеех араас керуннээх (*уус-уран, уерэх, научнай-популярнай*) тиэкиби учугэйдик ейдуур, ырытар, туанар;
- кэпсээһин араас керунун (*сибилии, кылгатаан, талан, быьа тардан*) билэр;
- сорудах быьыытынан туһааннаах керуннэ сеп тубэьиннэрэн кэпсиир;
- себулээн аахпыт айымньытын туьунан аабааччы дневнигэр (*альбом, тэтэрээт*) уьуктубут иэйиитин уллэстэн санаатын суруйар;
- саабыгар сеп тубэьэр айымньы тылын араас дэгэт суолтатын ейдуур, тобоостоох миэстэбэ кубулуйбат эпитети, ес хобоонун, уус-уран ньыма арааһын кэпсииригэр туһанар;
- айымньыттан себулээбит кэрчигин талан уерэтэр, ейтен хобоонноохтук аабар;
- чопчу тиэмэбэ араас керуннээх суругунан айар улэни толорор.
-

5. Уерэх предметин ис хобооно

Тереебут литератураны уерэтии маньык ис хобоонноох буолар:

Санарыы уонна аабыы улэтин керуннэрэ:

- туора сананы истэргэ, ылынарга;
- истибит айымньы туьунан ыйытыыга сатаан хоруйдуурга, буолбуту саабылаан быьаарарга;
- истибит уерэх, научнай-биллэрэр, уус-уран айымньы туьунан ыйытыы биэрэргэ уерэтэр.

Таска суьуехтээн аабыыттан сыьйа бутун тылынан аабыыга кеьеругэр, аабыы тэтимин тургэтэтэригэр, орфоэпияны, интонацияны, сурук бэлиэтин тутуьа, тиэкистэр ис номохторун ейдуу, аабыы керунун быьаара уерэнэригэр билиини биэрэр.

Искэ аабыы. Кээмэйинэн уонна керунунэн септеех айымньылары таска аабыыттан сыьйа искэ аабыыга кеьуу. Аахпыт тиэкиби ейдуургэ ис хобоонун санатыьан уонна ыйытыыларга хоруйдаан хонтуруолланар уонна кеннерунэр ньымалары туьаныы. Аабыы араас керунун уратытын ейдееьун: факт, ойуулааьын, этиини толоруу уо.д.а.

Араас тиэкиби кытта улэ:

- ❖ тиэкис ейдебулун, уус-уран тиэкис тиэмэтин, сурун санаатын, тутулун, кэрчиктэргэ арааран кыра тиэмэлэри быьаарарга, аат биэрэргэ;
- ❖ уерэх, научнай-популярнай тиэкис диэн араарарга уерэтэр;
- ❖ уопсай ырытыыга кыттан, ыйытыыга хоруйдуурга, тыл этэргэ, атын оьо этэрин сатаан истэ уерэнэргэ олук ууар;
- ❖ уус-уран ньыманы туьунан айымньы геройун ойуулуурга, кэпсээьин араас керунун (*сибилии, талан, кылгатаан*) баьылыырга терут ууар.

Библиографическай култуура кинигэ искусство биир керунэ, билии терде буоларын, керунун, тутулун, тииптэрин (*ыйынньык-кинигэ, уерэх кинигэтэ, уус-уран кинигэ*) туьунан биллэрэр.

Санарыы диалог, монолог диэн сана араас керунэ буоларын биллэрэр, былааннаан санарар, уус-уран ньыманы туттар, айымньыны салбаан, ейтен этэр дьобуру, кэпсэтии этикетин тутуьар култуураны олохсутар.

Сурук суругунан сана литературнай нуорматын, ис хобоон уонна тиэкис аата сеп тубэсиьиилэригэр (тиэмэ, кэпсэнэр сир, герой быьыыта-майгыта), тэттик ейтен суруйууга (ойуулааьын, сэьэргэьин, толкуйдааьын) уус-уран ньыманы (синоним, антоним, тэннэьин) туьанарга, бэриллэр тиэмэбэ кэпсээн, сыанабыл онорорго уерэтэр.

Оьо аабар эйгэтэ норуот тылынан айымньытын, Саха сирин, Россия уонна тас дойдулар оьо литературатыгар классическай айымньыларын, оьо аабар тиэмэлэрин быьаарар.

Литературнай ойдобуллэринэн улэ:

- тиэкистэн уус-уран ньыма керуннэрин булууга;
- литература ейдебуллэринэн (уус-уран айымньы, уус-уран уобарас, тылынан искусство, кэпсээччи, сюжет, тиэмэ) сирдэтинэргэ;

- айымньы геройын (мэтириэтэ, тыла-еёе, дьайыыта, ейе-санаата) быһаарарга уерэтэр;
- ааптар геройга сыһыанын;
- кэпсээн уонна хобоон тылын уратытын, айымньы керунун (жанр) туьунан биллэрэр.

Уерэнээччи айар улэтэ оруолунан аабарга, тылынан ойуулуурга, бэриллитбит тиэмэбэ ейтен суруйарга, тизкиь инсценировкакалырга, айар улэтинэн араас тэрээьиннэ кыттарга, тыл этэргэ олук уурар.

Уерэтии тумугэр салгыы уерэнэргэ бэлэм буолууну кэрэьэлиир сайдыы табыма:

- тулалыыр эйгэни билиигэ уус-уран литератураны аабыы суолтатын ейдуур;
- уус-уран литература кийи-аймах ытык ейдебуллэрин билиьиннэрэр суолтатын инэринэр;
- айымньы керунун бытаарыыга, геройу ойуулааһынна ырытыыны, тэннээьини туттары сатыыр;
- араас тизкистэн туһааннаах информацияны ылар;
- ыйынныгынан, энциклопедиянан о.д.а. матырыйаалларынан сатаан улэлиир.

4 кылаас (68 чаас)

4 кылааска аабыы уроуга уус-уран айымньы жанрын кытта билсиьии принцибинэн барар. Уерэнээччи норуот тылынан уус-уран айымньытын уонна уус-уран литература сурун жанрдарын билсэр, термини быһаарыыта суох туттар.

Норуот тылынан уус-уран айымньыта

Норуот ыра санаата — остуоруйа (6 ч).

Муммут уолаттар. (Саха остуоруйата).

Солумуон Муударас. (Саха остуоруйата).

Кэдэ. (Эбэнки остуоруйата).

Эьэни булгааьын. (Чукча остуоруйата).

Балыксыт обонньор уонна Суор. (Долган остуоруйата).

Карнайдаах уол. (Узбек остуоруйата).

Ус кыьыл кемус статуэтка. (Индия остуоруйата).

Чадылхай тыллаах, имигэс этиилээх — чабырдах (1 ч).

Сылгы.

Обо чабырбаба.

Сэргэ тердугэр сэьэн (7 ч).

Ханнык уйэлэр баалларай? Тыгын Дархан. Майабатта Бэрт Хара.

Дьалабай Киилээн Маьары ыьыадар сылдыьыта. Манчаары Хаппар уолугар аат биэрбитэ.

Саха обуьун мииннэ да — ырыаьыт (3 ч).

Кизьэ. Кыыллаах арыы. Ат ырыата. Бийик ырыата. Булуулуу оьуокай. Найахы оьуокайа.

Урун тууннээх олонхо (3 ч).

Нуобалдьын Кугас аттаах Тойон Дьаьарыма бухатыыр

Билии-керуу туннугэ — таабырын (1 ч). Саха оьорун иннигэр — белуьуек (1 ч).

Уус-уран литература

Хоморой тыллаах хобоон барахсан (11 ч).

А.Софронов. Мин. Дорообо, дойдум.

Эллэй. Уерэх ынырыыта. Окулуун.

Куннук Уурастыырап. Куерэгэй. Этиннээх ардах.

Семен Данилов. Ырыа туьунан.

Попов ДА. **Тус хоту уескээбит буоламмын.**
Гоголев И.М. От улэтэ. Тапталлаах ийэккэм.
Ефимов М.Д. Саха сирин ыччата.
Данилов Сем. П. Арыылаахха.
Руфов С. Т. Албынчыктар.
Пушкин А. С. Хаайыылаах. Кыьынны суол.
Лермонтов М.Ю. Былыттар. Баарыс.

Кэрэ кэпсээн, сэргэх сэпэн (6 ч+ 4 ч + 1 ч).

Эрилик Эристиин. Кумалаанна барыы. Амма Аччыгыя. Куйуур.
Сметанин Т., Стручков Я.. Куьу урабапынан да бултуурбут. Николай Якутскай. Хотой доборо. Дьуегэ Ааныстыырап. Бытык. Габышев Н.А. Олуескэ.

Муччүргэннээх сырыылар (4 ч).

Неустроев Н.Д. Куттаммыт. Чооруоьап М. Эпэ
еруьуйбутэ. Толстой Л.Н. Акула. Горькой М.А. Барабыай
оьото.

Фантастика (1ч).

Сметанин Т., Стручков Я. Тебебер кус сымьыттаабыта, олер суолтан бере быьыабыта.

Поэма (2 ч).

Руфов С. Т. Валерка соьуруу дойдуга. **Угэ (4 ч).**
Кун Дьйрибинэ. Кебуехтуурун аанньа куех кийиргэс. Баьатаайыскай Р.Д.
Эьэлээх куобах. Тобуруокап П.Н. Попугай араатар. Крылов И.А. Куба, Сордон
уонна Рак.

Автор остуоруйата (8 ч).

Федосеев И.Е. Чэрэс уонна Черес. Тобуруокап П.Н. Чаный
Чаьаан. Андерсен Г.Х. Куьаьан кусчаан.

Автор чабырбаьа (2 ч).

Петрова Т. И. Былтас сирэй.
Магахова М. Эн сымьйа — мин сымьйа.

Драматический айымньылар (3 ч).

Эверстова М.П.-Обутова. Таба уонна Биичээн. Куобах уеруутэ. Баьа аттаммыта.
Гоголев И.М. Хаарчаана.

Ахтыы (1ч).

Амма Аччыгыя. П.А.Ойуунускай.

Дьуьуйуу (2 ч).

Суорун Омоллоон. Олуенэ. Габышев Н.А. Оо, хоту, хоту!
Далан. Улуу тунах.

Эбии ааьарга айымньылар

Ус балыстыы. (Татаар остуоруйата).
Аьа кэриэьэ. (Таджик остуоруйата).
Дьээбэлээх Педро. (Испания остуоруйата).
Петров Н. Туьулгэни хоьуйуу. (Оьуокай).
Келукэчээн. (Норуот ырыата).
Ынах ырыата. (Норуот ырыата).
Тураах ырыата. (Норуот ырыата).
Эрэйдээх-буруйдаах Эр Соьотох. (Олонхоттон).
Эллэй. Маай ырыата.
Чаьыльан. Хайьбар.
Гоголев И.М. Ньургуьун.
Пушкин А. С. Кыьынны киэьэ.
Лермонтов М.Ю. Гететтэн. Очуос.
Далан. Уйгу тунах ыьыаьар.
Мамин-Сибиряк Д.Н. Эриэн Моой.

Кун Дырибинэ. Сахсыр5алаах таракаан.
Крылов И.А. Мартышка уонна ачыкы.
Николай Якутскай. Ус ини-бии.
Ефимов М.Д. Комулуок иннигэр.
Аким Кондратьев. Чабыр5ах.

Сыллаа5ыны тумуктуур матырыяал. Кылаабы табынан аа5ыы (9 ч)

Аа5ар, толкуйдуур, айар дьобуру сайыннары

Аа5ыы, интонацияны тутууу.

1 кылаас	2 кылаас	3 кылаас	4 кылаас
Суьуобу ургулдьу холбоон, бутун тылынан (2-3 суьуохтээх) сопко аа5ар. Этии бутэр интонациятын тутууар. Хорунан уонна ойтон аа5ар.	Тиэкиьи сопко, ойдоон (сыьыа аахпытын бэйэтэ коннорон) таска доргуччу аа5ар. Туочука5а, соппутуойга тохтоон, тыын ылар, куолаьын уларытар. Ыйытыы, кууьурдуу, соруйуу этии интонациятын тутууар. Оруолунан уллэстэн аа5ар.	Тиэкиьи сопко, ойдоон, тылынан, чуолкай этэн тургэнник аа5ар. Биир уустаах чилиэннээх этиигэ суьуруччу аа5ыы. Туьулуу интонациятын тутууар. Искэ (бастакы аа5ыы) аа5ан баран Ыйытыыга эппиэттиир эбэтэр кэпсиир. Былааны тутууан аа5ар.	Тиэкиьи сопко, ойдоон, тургэнник, хобоонноохтук (наадалаах сиргэ тохтоон, куолаьын уларытан, бытааран), аа5ар.холбуу этии интонациятын тутууар. Учуутал эппит миэстэтин талан аа5ар.

Кылаабы табынан аа5ыы

1 кылаас	2 кылаас	3 кылаас	4 кылаас
Учуутал аабан биэрбит кыра кинигэтин кылаас таьыгар бэйэтэ аа5ар. Учугэй кинигэ ейдебулу ылар.	Учуутал ис хобоонун кылгастык кэпсээбит эбэтэр соробун кэпсээбит киигэтин кылаас таьыгар аа5ар. Айымньы авторын аатын ейдуур. Учугэй суруйааччы диэн ейдебул уескуур. Библиотека5а сылдыар бэрээдэги тутууар.	Себулуур тиэмэтигэр суруллубут кинигэни талан аа5ар. Таптыыр суруйааччы диэн ейдебул уескуур. Кинигэни аа5ыы культуратын тутууар (аа5ар миэстэни, бэрээдэги тутууар, кинигэни харыстыыр, абырахтыыр...).	Ба5арар кинигэтин сатаан талан аа5ар. Урут билбэт суруйааччы диэн ейдебул уескуур. Кинигэ ьйар аппаратаын (тахсыбыт сирэ, сыла, аадырыьа, айымньы керунэ, аннотацията, ьбинээ5итэ) сатаан туьанар

6. Учебнай тематическай былаан

№	Раздел темата	Чааьа
1	Норуот ыра санаата – остуоруйа	7
2	Ча5ылхай тыллаах, имигэс этиилээх чабыр5ах	2

3	Сэргэ тердугэр сэбэн	6
4	Саха обубун мииннэ да ырыабыт	3
5	Убун тууннээх олонхо	6
6	Уус уран литература. Хомой тыллаах хобоон барахсан	13
7	Кэрэ кэпсээн, сэргэх сэбэн	10
8	Нууччалыттан тылбаас	5
9	Угэ	5
10	Автор остуоруйата	4
11	Автор чабырбаба	1
12	Драматическай айымньылар	7
	Уопсайа	69

7. Календарнай тематической былаан

№	Уруок темата	чааба	Сыала – соруга	Сананы сайыннара улэ	уруок тэрилэ	Уруок кэмигэр ылар билэр керер сатабыл	Уерэнээчи улэтэ	Кунэ-дьыла	
								План	факт
1 четверть									
Норуот ыра санаата – остуоруйа									
1	Остуоруйа , остуоруйа дьоруойа, тиэмэтэ. Муммут уолаттар	1	Норуот уус-уран айымньыта диэн ейдебулу чинэтии, араастарын билибиннэрии; остуоруйа – норуот айымньыта диэн ейдебулу инэрии; дорбоонноохтук аабар дьобуру сайыннары, о5о тылын баайын кэнэтии; остуоруйаба этиллибит норуот санаатын оболорго тириэрдии	остуоруйаны сибилии кэпсээбин	норуот остуоруйалара (кинигэлэр)	Норуот тылынан уус-уран айымньытын кытта билсэр; - аабыны нымаларын; - «интонация» диэн өйдөбүлү; - «үчүгэй айымньы, диэн өйдөбүлү; - «тиэкис аата, ис хоһооно, геройа» диэни араарар;	Тиэмэ аатыгар олобуран, туох туьунан айымньылар киирбиттэрин сабабалыыр. Таска уонна искэ куллурбаччы аабар. Араас норуот тылынан уус уран айымньытын керуннэрин араарар, уратыларын булан быаарар; Уьуйээни уонна остуоруйаны тэнниир. Кубулуйбат уус уран быаарылары булар.	2.09	
2	Учугэй уонна куьабан быьыы. Соломуон Муударас	1	НТУУА диэн ейдебулу чинэтии, остуоруйаны дорбоонноохтук, интонациялаан аабар дьобуру сайыннары; аабыллыбыт остуоруйа тексигэр олобуран куьабаны уонна учугэйи араарарга уерэтии; ийэбэ истин сыьыаны иитии	остуоруйаны ырытыы		- сүһүөбү үргүлдү холбоон, бүтүн тылынан сөпкө аабар; - тиэкини сөпкө, өйдөөн (сыьа аахпытын бэйэтэ көннөрөн) таска доргуччу аабар; -туочукаба, соппутуойга тохтоон тыын ылар, куолаһын уларытар; - ыйытыы, соруйуу, күүһүрдүү этии интонациятын тутуһар;	Таска уонна искэ куллурбаччы аабар. Араас норуот тылынан уус уран айымньытын керуннэрин араарар, уратыларын булан быаарар; Уьуйээни уонна остуоруйаны тэнниир. Кубулуйбат уус уран быаарылары булар. Тиэкини сибилии кэпсиир. Салгыы туох буоларын сабабалыыр. Аахпыт остуоруйатыгар олобуран атын остуоруйаны айар. Улахамсыьыы, киннэнии, кыана	5.09	
3	Остуоруйа геройун быьыыта-майгыта. Эьэни бултааьын	1	Остуоруйаны оруолларынан аабарга уерэнии, остуоруйа геройдарын туьунан бэйэ санаатын этэн кэпсииргэ уерэнии; мунуутэбэ тургэнник аабар дьобуру сайыннары; ийэбэ таптала уонна улэьит буолууну иитии	оруолларынан аабыы	остуоруйа уруьуйдар	доргуччу аабар; -туочукаба, соппутуойга тохтоон тыын ылар, куолаһын уларытар; - ыйытыы, соруйуу, күүһүрдүү этии интонациятын тутуһар;	Таска уонна искэ куллурбаччы аабар. Араас норуот тылынан уус уран айымньытын керуннэрин араарар, уратыларын булан быаарар; Уьуйээни уонна остуоруйаны тэнниир. Кубулуйбат уус уран быаарылары булар. Тиэкини сибилии кэпсиир. Салгыы туох буоларын сабабалыыр. Аахпыт остуоруйатыгар олобуран атын остуоруйаны айар. Улахамсыьыы, киннэнии, кыана	9.09	
4	Араас норуот остуоруйа	1	Остуоруйаны былаанынан аабарга уерэтии; сепке аабар дьобуру сайыннары; дьонно	былаан оноруу		- оруоллуунан үллэстэн аабар; - тиэкис тиэмэтин	Таска уонна искэ куллурбаччы аабар. Араас норуот тылынан уус уран айымньытын керуннэрин араарар, уратыларын булан быаарар; Уьуйээни уонна остуоруйаны тэнниир. Кубулуйбат уус уран быаарылары булар. Тиэкини сибилии кэпсиир. Салгыы туох буоларын сабабалыыр. Аахпыт остуоруйатыгар олобуран атын остуоруйаны айар. Улахамсыьыы, киннэнии, кыана	12.09	

	та. Балыксыг обонньор уонна суор		утуе сыбыаны иитии			өйдүүр; - тыл суолтатын ис хоһоонун сирдэтэн өйдүүр;	туттуу, тулуурдаах буолуу, эйэбэ дьулуууу туьунан толкуйдуур.		
5	Узбек остуоруйа та. Карнайдаа х уол	1	Остуоруйа ис хобоонун часка арааран былааны тутуан кэпсииргэ уерэнии; сепке, ейдеен, интонациялаан аабар дьобуру сайыннары; утуе майгыны, аыныгас санааны иитии	ис хобоонун ан арааран былаан оноруу		- тиэкис ис хоһоонунан ыйытыга эппиэттиир; -тиэкистэн билбэт тылын булан ыйытар; - тиэкис сүрүн санаатын өйдүүр, ырытар; - ыйытыы эппиэтин кинигэттэн булар; - уопсай ыйытыга бэйэтин тылынан 2-3 этиинэн эппиэттиир; - тиэкискэ ыйытыы туруорар; - тиэкис ис хоһоонун бэйэтин тылынан сыыс тыла суох сиһилии кэпсиир; - библиотекаба сылдыар бэрээдэги тутуһар;	Белеххе оруоллары наардыр, инс ценировкалыыр. Уерэх кинигэтигэр баар хонтуруоллуур улэбэ олобуран ситиһиилэрин сыаналанар уонна бэрэбиэркэлэнэр.	16.09	
6	Индия остуоруйа та. Ус кыбыл кемус статуетка	1	Остуоруйаны кэрчиктэргэ арааран сибилии кэпсииргэ уерэнии; «остуоруйа – норуот айымныгыта» диэн теманы чинэтии	кэрчиктэр гэ арааран сибилии кэпсээбин				19.09	
7	КТА. А5а кэриэбэ	1	Норуот остуоруйатыгар интэриэби тарды; аабар дьобуру сайыннары; аабыы культуратын иитии	ис хобоонун ырытыы				23.09	
			Чабылхай тыллаах, имигэс этиилээх чабырбах						
8	Чабылхай тыллаах, имигэс этиилээх чабырбах. Сылгы. О5о чабырбаба	1	Чабырбах – НТУУА диэн ейдебулу инэрии, биир тынынан чабырбабы аабар дьобуру сайыннары; чабырбахха интэриэби тарды	чабырбаб ы ааба уерэнии	чабырба хтар	Норуот тылынан уус- уран айымныытын кытта билсэр; - аабыы ньымаларын; - «интонация» диэн өйдөбүлү; - «үчүгэй айымныы, диэн өйдөбүлү; - «тиэкис аата, ис	Аабыы үлэтин араас көрүнэр сыалы- соругу таба туруорар, былаанныыр, түмүгүн сабабалыыр, үлэтин хонтуруолланар; Билиини сааһылыыр;	26.09	
9	Ситимнээх	1	Биир тынынан чабырбабы	ойуулуур				30.09	

	сананы сайыннары		аабар дьобуру сайыннары; ойуулуур тыллары туттан чабырбах айыы	тыллары туттуу, чабырбах айан холонуу		хоһооно, геройа» диэни араарар; - сүһүөбү үргүлдү холбоон, бүтүн тылынан сөпкө аабар; - тиэкиһи сөпкө, өйдөөн (сыһа аахпытын бэйэтэ көннөрөн) таска доргуччу аабар; -туочукаба, соппутуойга тохтоон тыын ылар, куолаһын уларытар	Кэпсэтэр үөрүйэби сайыннары; Саныыр санаатын сааһылаан, оболорго тийимтиэтик этэр; Уус-уран айымньыга мөккүөр төрүөтүн, сайдытытын быһаарар, дьон сыһыанын ырытан дакаастыыр. Аахпытыгар уонна тус уопутугар олобуран, тэнниир уонна ойуулуур, учебнигынан үлэлиир		
Сэргэ тердүгэр сээн									
10	Сэргэ тердүгэр сээн. Ханнык уйэлэр баалларай?	1	Норуот сээнэ тугу ордук, туох тугэннэри келуенэттэн келуенэбэ тиэрдэрин ейдетуу; аабыы тэтимин тургэтити; былыргыга убаастабылы иити	чаастарга араарыы		Норуот тылынан уус-уран айымньытын кытта билсэр; - аабыы ньымаларын; - «интонация» диэн өйдөбүлү; - «үчүгэй айымньы, диэн өйдөбүлү; - «тиэкис аата, ис хоһооно, геройа» диэни араарар; - сүһүөбү үргүлдү холбоон, бүтүн тылынан сөпкө аабар; - тиэкиһи сөпкө, өйдөөн (сыһа аахпытын бэйэтэ	Тиэмэ аатыгар олобуран, туох туьунан айымньылар киирбиттэрин сабабалыыр. Таска уонна искэ куллурбаччы аабар. Араас норуот тылынан уус уран айымньытын керуннэрин араарар, уратыларын булан быһаарар; Уьуйэни уонна остуоруйаны тэнниир. Кубулуйбат уус уран	03.10	
11	Уьуйээн. Тыгын Дархан	1	Тыгын тердун ууьун билиьиннэри; Тыгын теруччутун суруйарга холонуу; ойуулуур тыллары кытта улэ; аабар дьобуру сайыннарыы	ойуулуур тыллары туттан кэпсэьин	Кинигэ	диэн өйдөбүлү; - «тиэкис аата, ис хоһооно, геройа» диэни араарар; - сүһүөбү үргүлдү холбоон, бүтүн тылынан сөпкө аабар; - тиэкиһи сөпкө, өйдөөн (сыһа аахпытын бэйэтэ	Араас норуот тылынан уус уран айымньытын керуннэрин араарар, уратыларын булан быһаарар; Уьуйэни уонна остуоруйаны тэнниир. Кубулуйбат уус уран	7.10	
12	Эйэбэ дьулуьуу, куустээх санаалаах буолуу.	1	Кэпсээни дорбоонноохтук аабарга эрчилли; ис хобоонун ейдуу-ейдуу аабарга уерэни; ис хобоонун кэпсииргэ ойуулуур тыллары тутта уерэни;	чаастарга арааран кэпсэьин	кинигэ	диэн өйдөбүлү; - «тиэкис аата, ис хоһооно, геройа» диэни араарар; - сүһүөбү үргүлдү холбоон, бүтүн тылынан сөпкө аабар; - тиэкиһи сөпкө, өйдөөн (сыһа аахпытын бэйэтэ	Араас норуот тылынан уус уран айымньытын керуннэрин араарар, уратыларын булан быһаарар; Уьуйэни уонна остуоруйаны тэнниир. Кубулуйбат уус уран	10.10	

	МайаБатта Бэрт Хара		чаастарга арааран кэпсиир дьоБуру сайыннары			көннөрөн) таска доргуччу ааБар;	быяаарылары булар. Тиэкиби сийилии кэпсиир. Салгыы туох буоларын сабаБалыыр. Улахамсыйыы, киннэнии, кыана туттуу, тулуурдаах буолуу, эйэБэ дьулуууу туунан толкуйдуур.			
13	КТА. Уйгу тунах ыыаБар	1	Норуот сьээнигэр кестер урукку олох-дьабах туунан билииннэри; ааБар дьоБуру сайыннары	ситимнээ х сананы сайыннар ыы	ыыах тематыг ар иллюстр ация				14.10	
14	Саха олоБун уруккута. «ДьалаБай Киилээн » Маьары ыыаБар сылдьыт а», «Манчаар ы Хаппар уолугар аат биэриитэ»	1	Кэпсээни чааска арааран кэпсиир дьоБуру салгыы сайыннары; тыл саппааьын байыты	чаастарга араары, былаан оноруу					17.10	
15	Ситимнээх сананы сайыннар ыы	1	Теманы тумуктээьин, ситимнээх сананы сайыннары	тыл саппааьы н байыты					21.10	
		Саха оБуун мииннэ да ырыаьыт								
16	Саха оБуун мииннэ да ырыаьыт. Киэьэ. Кыыллаах арыы	1	Норуот ырыаларын билииннэри; дорБонноохтук ааБар дьоБуру саыннары; ырыаБа интэриэьи иитии	ырыалары ыллааьын		- саха норуотун ырыаларын, оьуокайын, - билбэт тылларын быьаарарга үөрэнэр; - ааБыы ньымаларын; - «интонация» диэн өйдөбүлү; - «үчүгэй айымны,	АаБыы үлэтин араас көрүнэр сыалы- соругу таба туруорар, былаанныыр, түмүгүн сабаБалыыр, үлэтин хонтуруолланар; Билиини сааьылыыр;	24.10		
17	Норуотум ырыата.	1	Норуот ырыаларын салгыы билииннэри; тыл саппааьын	тыл саппааьы				28.10		

	Ат ырыата. Бийик ырыата		байыты; аабар дьобуру сайыннары	н байыты		суруйааччы» диэн өйдөбүлү; - - ырыалар, олонхо, оһуокай ис хоһоонун өйдүүр; - тыл суолтатын ис хоһоонун сирдэтэн быһаарар; - тизкис ис хоһоонунан ыйытыга эппиэттиир; - билбэт тылын булан ыйытар; - сүрүн санаатын өйдүүр, ырытар; - ыйыты эппиэтин книгэттэн булар; - уопсай ыйытыга бэйэтин тылынан 2-3 этиинэн эппиэттиир	Кэпсэтэр үөрүйэби сайыннара; Саныыр санаатын сааһылаан, оболорго тийимтиэтик этэр; Уус-уран айымныга мөккүөр төрүөтүн, сайддытын быһаарар, дьон сыһыанын ырытан дакаастыыр. Аахпытыгар уонна тус уопутугар олобуран, тэнниир уонна ойуулуур, учебнигынан үлэлиир.		
18	Устар ууну сомоболуу р уус тыл. Булуулуу оьоохай. Найахы оьоохайа	1	НТУУА биир керунэ – оьоохайы уерэтии; оьоохай тылын –еун уонна толоруллар ураттытын быһаарарга уерэнии; оьоохай таһаарарга холонуу	оьоохай этии				31.10	
		II четверть Уьун тууннээх олонхо							
1	Олонхо – ебугэ угэьэ. Нуоралдь ын Кугас аттаах Тойон Дьабарым а Бухатыыр (1-2 чааба)	1	НТУУА саамай беден керунун – олонхону билибиннэрии; тыл саппааьын байыты; олонхобо интэриэьы иитии	тыл саппааьы н байыты, интонаци ялаан ааьы	олонхо книгэл эрэ	- саха олонхотун кытта билсэр; - билбэт тылларын быһаарарга үөрэнэр; - ааьы ньымаларын; - «интонация» диэн өйдөбүлү; - «үчүгэй айымны, суруйааччы» диэн өйдөбүлү; - «олонхо аата, ис хоһооно, геройа» диэни араарар;	Олонхо ааьыллар уратытын тугуьан таска уонна искэ аабар. олонхо дьоруойдарын саналара уратыларын ейдуур, утуктэн аабар. олонхо дьоруойдарын характеристикалыыр , майгыларын хаачыстыбаларын	11.11	
2	Олонхо ус дойдута,	1	Олонхону кытта салгы билибиннэрии; ойуулуур-	ойуулуур- дьуьунну				14.11	

	айыы уонна абааы бухатыыра Нуоралдьын Кугас аттаах Тойон Дьаһарым а Бухатыыр (3 чааба)		дьуьуннуур тылларга улэ; олонхо тылын туьанан кэпсииргэ уерэнии	ур тыллары быьаарыы		- тыл суолтатын ис хоһоонун сирдэтэн быһаарар; - тизкис ис хоһоонунан ыйытыыга эппиэттиир; - билбэт тылын булан ыйытар; - сүрүн санаатын өйдүүр, ырытар; - ыйытыы эппиэтин кинигэттэн булар; - уопсай ыйытыыга бэйэтин тылынан 2-3 этиинэн эппиэттиир	ааттыыр. Олонхо5о ейдеммет тыллары тылдыттан булар. олонхо тизкиьиттэн ойуулуур дьуьуннуур ньыма арааьын булар. Олонхо тылдытыттан олук тыл суолтатын кэпсиир. быьа тардыыны тылынан ойуулуур. Олонхо сурун санаатын, норуот тылынан уус уран айымньытын саамай беден айымньыта буоларын быьаарар.		
3	КТА. Эрэйдээх Буруйдаах Эр Соботох	1	Дор5оонноохтук аа5ар дьобуру салгыы сайыннарыы; олонхо5о интэриэьы иитии	дор5оонн оохтук аа5ыы				18.11	
4	Билии-керуу туннугэ – таабыры н	1	Таабырыны табатык, интонациялаан аа5арга уерэнии; о5о ейун санаатын, толкуйдуур дьобурун сайыннарыы, эрчийии	тылы сайыннарыы	таабыры ннар			21.11	
5	Саха оьобун иннигэр – белуьуек	1	Саха ес хоьоонун билиьиннэрии, ос хоьоон нонуге этиллибит санааны сепке быьаарарга уерэнии	ЕС хоьоонно рун быьаарыы	ЕС хоьоонн оро			25.11	
6	Хатылааьын	1	урут барыбыты чинэтии	ситимнээ х сананы сайыннарыы				28.11	
Уус - уран литература. Хоьом5ой тыллаах хоьоон барахсан									
7	Тереебут дойдуга таптал. А.	1	Уус – уран литература жанрдарын билиьиннэрии; А. И. Софронов айар улэтин	дор5оонн оохтук аа5арга	автор мэтириэ тэ	саха суруйааччыларын ааттарын, айымньыларын билсэр;	Тиэмэ5э туох туьунан айымньылар киирбиттэрин	2.12	

	Софронов «Мин», «Дорообо дойдум»		билииннэри; дорбоонноохтук ааба дьобуру сайыннары	эрчилли		- аабы нымаларын; - «интонация» диэн өйдөбүлү; - «үчүгэй айымны, суруйааччы» диэн өйдөбүлү; - «тиэкис аата, ис хохооно, геройа» диэни араарар; - сүһүөбү үргүлдү холбоон, бүтүн тылынан сөпкө аабар; - тиэкини сөпкө, өйдөөн (сыыһа аахпытын бэйэтэ көннөрөн) таска доргуччу аабар; -туочукаба, соппутойга тохтоон тыын ылар, куолаһын уларытар; - ыйыты, соруйуу, күүһүрдүү этии интонациятын тутуһар; - оруоллунан үллэстэн аабар;	сабабалаан кэпсиир. Хобоон ритмин быаарар. хобоон ритмигэр олобуран хобоонноохтук аабар. Утуе дыыала, хорсун быыы диэн ейдебулу быаарар. «Тереебут дойду диэн тугу?» тиэмэбэ санаатын этэр, чугас тыллары булар. Ейтен аабыыга айымнылары талар. кинигэ туунан кэпсиир.		
8	Уерэх баар – бараммат баай. Эллэй «Уерэх ынырыыта », «Окулуун »	1	Эллэй айар улэтин, олобун билииннэри; дорбоонноохтук аабар дьобуру сайыннары; уерэтээх киби буола улаатарга итии		автор мэтириэ тэ, кинигэл эрэ			5.12	
9	Айылбаба таптал. К. Уурасты рап «Куерэгэй », «Этиннээх ардах»	1	Хобоонноохтук, интонациялаан аабар дьобуру сайыннары; дорбоон дьуерэлэи итин кэтээн керуу; айылбаны харыстаабын	ойуулуур тыллары быаары	автор мэтириэ тэ			9.12	
10	Ситимнээх сананы сайыннар ы	1	Айар дьобуру, ситимнээх сананы сайыннары					12.12.	
11	Тереебут дойдуга бэринилэ эх буолуу. С. Данилов «Ырыа туунан» Л. Попов	1	Автордар айар улэлэрин билииннэри; хобоону интонациялаан аабар дьобуру сайыннары	интонаци ялаан аабарга эрчили		- тиэкис тиэмэтин өйдүүр; - тыл суолтатын ис хохоонун сирдэтэн өйдүүр; - тиэкис ис хохоонунан ыйытыга эппиэттиир; -тиэкистэн билбэт		16.12	

	«Тус хоту уескээбит буоламмын»					тылын булан ыйытар; автор уус тылын, бэргэн этиитин өйүгэр хатыыр; - тылы пааралаһан туттар;			
12	Улэ. Утуе сана. И. Гоголев «От улэтэ», «Тапталла ах ийэккэм»	1	суруйааччы айар улэтин билибиннэри; дорбоонноохтук аабар дьобуру сайыннары; тереебут дойдуга, ийэ5э тапталы иитии	дорбоонноохтук аабыы	автор мэтириэтэ			19.12	
13	Сахам сирэ: араас омок, арас култуура. М. Ефимов «Сахам сирин ыччата»	1	Хобоонноохтук, интонациялаан аабар дьобуру сайыннары; дорбоон дьуерэлэьи итин кэтээн керуу; тереебут дойдуга тапталы иитии	хобоонноохтук аабыы				23.12	
14	КТА. И. Гоголев «Ньургубун»	1	ситимнээх сананы, дорбоонноохтук интонациялаан аабар дьобуру сайыннары, уроокка интэриэьи тардыы	тыл саппааыһын байытыы				26.12	
III четверть									
1	Айымныыга курдьык уонна сымыйа. Семен Данилов «Арыылаахха»	1	дорбоонноохтук аабар дьобуру сайыннары, о5о тылын саппааыһын байытыы, дьонно утуе сыыяаны иитии	тыл саппааыһын байытаа	автор мэтириэтэ	саха суруйааччыларын ааттарын, айымныыларын билсэр; - аабыы ньымаларын; - «интонация» диэн өйдөбүлү; - «үчүгэй айымныы, суруйааччы» диэн	Тиэмэ аатыгар олобуран туох туьунан айымныылар киирбиттэрин саба5алыыр. тылбаас айымныы буоларын быьаарар. литературнай	13.01	

2	Утуе уонна меку быьыы. Семен Руфов «Албынчыктар»	1	айымныы геройдарын туьунан бэйэ санаатын этэн кэпсииргэ уерэнии, хобоонноохтук интонациялаан аабар дьобуру сайыннарыы, албынныыр куьабанын ейдетуу	геройдарга бэйэ сыанабыл ын биэрии	автор мэтириэтэ	өйдөбүлү; - «тиэкис аата, ис хоһооно, геройа» диэни араарар; - сүһүөбү үргүлдүу холбоон, бүтүн тылынан сөпкө аабар; - тиэкиһи сөпкө, өйдөөн (сыыһа аахпытын бэйэтэ көннөрөн) таска доргуччу аабар, - уопсай ыйытыыга бэйэтин тылынан 2-3 этиинэн эппиэттиир; - тиэкискэ ыйытыы туруорар; - тиэкис ис хоһоонун автор тылынан сыыс тыла суох сииһилии кэпсиир.	остуоруйа уратытын булар. остуоруйа дьоруойдарын характеристикалыыр . Дьоруойдар майгыларын туьунан санаатын этэр. Араас суруйааччы остуоруйатын тэнниир. Суобаьын этэринэн, бэйэ туьугар, дьонно утуену онорониолоруу туьунан белеххе ырытыыар. Суруйааччы остуоруйатыгар маарыннатан бэйэ остуоруйатын айар.	16.01	
3	Нууччаттан тылбаас. А.С. Пушкин «Хаайыыл аах», «Кыьынны суол»	1	нууччаттан тылбаастаммыт айымныылары билиьиннэрии, суруйааччы айар олобун билиьиннэрии, дорбоонноохтук аабар дьобуру сайыннарыы, нуучча литературатыгар интэриэьи тардыы	нууччалыы уонна сахалыы суруллууларын тэннээн керуу	автор мэтириэтэ			20.01	
4	Нууччаттан тылбаас М. Лермонтов «Былыттар», «Баарыс»	1	нууччаттан тылбаастаммыт айымныылары салгыы билиьиннэрии, суруйааччы айар олобун билиьиннэрии, дорбоонноохтук аабар дьобуру сайыннарыы, нуучча литературатыгар интэриэьи тардыы	нууччалыы уонна сахалыы суруллууларын тэннээн керуу	автор мэтириэтэ			23.01	
5	Ситимнээх сананы сайыннарыы	1	дорбоонноохтук, интонациялаан аабар дьобуру салгыы сайыннарыы, ситимнээх сананы сайыннарыы	ситимнээх сананы сайыннарыы				27.01	
Кэрэ кэпсэн, сэргэх сэьэн									
6	Аьыныы. Амарак сыьыан. Э. Эристиин «Кумалаанна барыы»	1	Э.Эристиин айар улэтин билиьиннэрии, былыргы олох ыараханьын ейдетуу, сепке, ейдэен, интонациялаан аабар дьобуру сайыннарыы, тыл саппааьын байытыы, аьыныгас	тыл саппааьын байытыы		- саха суруйааччыларын ааттарын, айымныыларын билсэр; - аабьыы ньымаларын; - «интонация» диэн	Тиэмэ аатыгар олобуран, туох туьунан айымныылар киирбиттэрин сабабалаан санаатын этэр. утуе уонна	30.01	

			буолууну иитии			өйдөбүлү;	меку быьыы, эппиэтинэстээх буолуу, суобас диэн ейдебуллэри дьоруойдар майгыларын ырытыгыга олобуран, дьонно ханнык хаачыстыба сыаналанарын быаарар. Айымны керунун быаарар: хобоон, кэпсээн, остуоруйа. Биир тиэмэбэ суруллубут хобоонунан уонна кэпсээнинэн тиэкистэри тэнниир. маарыннабар тиэкии айар. Белеххе эппиэтинэстээх буолуу, хардарыта ейдьеуу, таптал, аьыны туьунан кэпсэтэр, улэбэ кыттар, биир тылы булар. Айымныны оруолларынан наардыыр, инсценировкакалыыр.		
7	Тиэкис былаанын оноруу. А. Аччыгыя «Куйуур»	1	А.Аччыгыя айар улэтин билибиннэри, герой туьунан бэйэ санаатын этэн кэпсииргэ уэрэни, сепке, еидеен, интонациялаан аабар дьобуру сайыннары, аьыныгас буолууну иитии	геройга бэйэ сыьыаны н этии	автор мэтириэ тэ	- «үчүгэй айымны, суруйааччы» диэн өйдөбүлү; - «тиэкис аата, ис хохооно, геройа» диэни араарар; - сүһүөбү үргүлдү холбоон, бүгүн тылынан сөпкө аабар; - тиэкии сөпкө, өйдөөн (сыьа аахпытын бэйэтэ көннөрөн) таска доргуччу аабар, - оруоллунан үллэстэн аабар; - тиэкис тиэмэтин өйдүүр; - тыл суолтатын ис хохоонун сирдэтэн өйдүүр; - тиэкис ис хохоонунан ыйытыга эппиэттиир; -тиэкистэн билбэт тылын булан ыйытар; - тиэкис сүрүн санаатын өйдүүр, ырытар; - уопсай ыйытыга бэйэтин тылынан 2-3 этиинэн эппиэттиир; - тиэкискэ ыйыты туруорар;	3.02		
8	Кердеех, кулуулээх айымны. Т. Сметанин, Я. Стручков «Куьу урабаьына н да бултуурбу т»	1	Автордары кытта билибиннэри, аабар дьобуру сайыннары. Аабыы культуратын иитии	айымны ны ис хобоонун ырытыгы	автордар мэтириэ ттэрэ		6.02		
9	Тыынар тыыннаах ха таптал. Н. Якутскай «Хотой дөбөрө»	1	Н.Якутскай айар улэтин кытта билибиннэри, аабыы тэтимин тургэтитии, аабар дьобуру сайыннары	чаастарга арааран кэпсээбин	хотой ойуута		10.02		
10	Дь. Аанысты рап «Бытык»	1	автор айар улэтин кытта билибиннэри, ис-хобоонун ейдуу-ейдуу аабарга салгы уэрэни, часка арааран кэпсиир дьобуру сайыннары	чаастарга арааран кэпсээбин			13.02		
11	Н. Габышев «Олуескэ»	1	кэпсээни часка арааран кэпсиир дьобуру сайыннары, тыл саппааьын байыты. Ситимнээх	тыл саппааьы н			17.02		

			сананы сайыннары	байыты		- тизкис ис хооонун автор тылынан сыыс тыла суох сиһилии кэпсиир.			
12	Н. Неустроев «Куттамм ыт»	1	автор айар улэтин билибиннэри. сиһилии кэпсиир уеруйэби салгы сайыннары	сиһилии кэпсээин	автор мэтириэ тэ	-саха суруйааччыларын ааттарын,		20.02	
13	М. Чооруоап «Ээ орууьбут э»	1	доргуччу, интонациялаан аабар дьоуру сайыннары, тыл саппаабын байыты	тылы байыты		айымньыларын билсэр; - аабы нымаларын; - «интонация» диэн өйдөбүлү;		24.02	
14	Айымньыга кырдык уонна сымыйа. Т. Сметанин, Я. Стручков «Тебебер кус сымыгта абыга, елер суолтан бере быыабыта»	1	автордар улэлэрин кытта салгы билсии, сепке, интонациялаан аабар дьобуру сайыннары, урокка интэриэби иитии, сымыйа уонна фантастика уратыларын быаары	айымньыны ырыты		- «үчүгэй айымньы, суруйааччы» диэн өйдөбүлү; - «тизкис аата, ис хоооно, геройа» диэни араарар; тиэкини сөпкө, өйдөөн (сыһа аахпытын бэйэтэ көннөрөн) таска доргуччу аабар; - тизкис ис хооонунан ыйытыга эппиэттиир; -тиэкистэн билбэт тылын булан ыйытар; автор уус тылын, бэргэн этиитин өйүгэр хатыыр;		27.02	
15	КТА	1	аабар дьобуру сайыннары, аабы темпэтин тургэтиити	ситимнэх сананы сайыннары				2.03	
			Нууччалыттан тылбаас						
16	Нууччалыттан тылбаас.	1	нууччалыттан тылбаас диэни ейдетуу, кэпсээни чааска арааран былаан онорор	кэпсээни чаастарга араары	акула ойуута	нуучча суруйааччыларын ааттарын,	Тиэмэ аатыгар олобуран, туох туьунан айымньылар	5.03	

	Л. Толстой «Акула»		сатабылын чинэти, дорбоонноохтук аабар дьобуру сайыннары			айымньыларын билсэр; - аабыны ньымаларын; - «интонация» диэн өйдөбүлү; - «үчүгэй айымньы, суруйааччы» диэн өйдөбүлү; - «тиэкис аата, ис хоһооно, геройа» диэни араарар; тиэкиһи сөпкө, өйдөөн (сыһа аахпытын бэйэтэ көннөрөн) таска доргуччу аабар; - тиэкис ис хоһоонунан ыйытыга эппиэттиир; -тиэкистэн билбэт тылын булан ыйытар; автор уус тылын, бэргэн этиитин өйүгэр хатыыр;	киирбиттэрин сабабалаан санаатын этэр. утуе уонна меку быьыы, эппиэтинэстээх буолуу, суобас диэн ейдебуллэри дьоруойдар майгыларын ырытыгыга олобуран, дьонно ханнык хаачыстыба сыаналанарын быьаарар. Айымньы керунун быьаарар: хобоон, кэпсээн, остуоруйа. Биир тиэмэбэ суруллубут хобоонунан уонна кэпсээнинэн тиэкистэри тэнниир. маарыннабар тиэкиһи айар.		
17	Абыныга сана, утуе быьыы. М. Горькай «Барабыай обото»	1	айымньыны хобоонноохтук аабар дьобуру сайыннары, кылгатын кэпсииргэ уерэни	кылгатын кэпсээбин				9.03	
18	Ситимнээх сананы сайыннар ыы	1	ситимнээх сананы сайыннары					12.03	
19	<i>Поэма.</i> С. Руфов «Валерка – собуруу дойдуга»	1	поэма диэн ейдебулу быьаары, автор айар улэтин кытта салгы билсии, хобоонноохтук аабар дьобуру сайыннары	хобоонно охтук аабы				16.03	
20	КТА		аабар дьобуру сайыннары	ты саппааы н байыты				19.03	
IV четверть. Угэ									
1	Угэ. Угэ санаата.Ку н Дьырибин э «Кебуехту урун аанна куех	1	автор айар улэтин кытта билсии, угэ диэн ейдебулу билиьиннэри, оруолунан хобоонноохтук аабар дьобуру сайыннары, кыиригэс – кыи куьабан хаачыстыбата диэн ейдету	оруолуна н аабы		саха суруйааччыларын ааттарын, айымньыларын билсэр; - аабыны ньымаларын; - «интонация» диэн өйдөбүлү; - «үчүгэй айымньы, суруйааччы» диэн өйдөбүлү;	Тиэмэ аатыгар олобуран, киирбит айымньылары сабабалыыр. Абыы араас ньыматын баьылыыр. Ойуулуур- дьуьуннуур уус уран	2.04	

	кибиргэс»									
2	Угэ дьоруойда рын майгылара Рафаэль Бабатаайы скай «Эбэлээх куобах»	1	угэни кытта салгыы билсии, хобоонноохтук аабар дьобуру сайыннарыы, угэ иитэр, уерэтэр диэн ейдебулу инэрии	хобоонно охтук аабыы			- «тиэкис аата, ис хоһооно, геройа» диэни араарар; тиэкиһи сөпкө, өйдөөн (сыыһа аахпытын бэйэтэ көннөрөн) таска доргуччу аабар; - оруоллунан үллэстэн аабар; - тиэкис тиэмэтин өйдүүр; - тыл суолтатын ис хоһоонун сирдэтэн өйдүүр; - тиэкис ис хоһоонунан ыйытыыга эппиэттиир; -тиэкистэн билбэт тылын булан ыйытар; автор уус тылын, бэргэн этиитин өйүгэр хатыыр.	ньымалар – сирэйдээн кердэруу, уус уран быһаарыы, тэннээһин ейдебуллэри быһаарар, бэйэ тылыгар еүгэр туттар. Себулээбит айымньытын ейтен доргуччу талан аабар. Тиэкиһи сыилии уонна кылгатын кэпсиир. Тиэкис суньунэн ыйытыы биэрэр. Хартыынанана кэпсээн онорор, белеххе кэпсиир.	6.04	
3	Угэ иитэр, уерэтэр. Петр Тобуруока п «Попугай араатар»	1	автор айар улэтин кытта салгыы билсии, угэни кытта салгыы билсии, хобоонноохтук аабар дьобуру сайыннарыы, угэ иитэр, уерэтэр диэн ейдебулу инэрии		автор мэтириэтэ			9.04		
4	Саха уонна нуучча суруйааччыларын угэлэрин тэннээһин. Иван Крылов «Куба, сордон уонна рак»	1	Автор айар улэтин кытта билсии, угэни кытта салгыы билсии, хобоонноохтук аабар дьобуру сайыннарыы, угэ иитэр, уерэтэр диэн ейдебулу инэрии		иллюстрация			13.04		
5	КТА	1	Иван Крылов айар улэтин кытта салгыы билсии, угэни кытта салгыы билсии, хобоонноохтук аабар дьобуру сайыннарыы, угэ иитэр, уерэтэр диэн ейдебулу инэрии	суругуна тылы сайыннарыы				16.04		

		<i>Автор остуоруйата</i>							
6	Дьиннээх добор диэн кимий? Иван Федосеев «Чэрэс уонна Черес»	1	автор остуоруйаларын кытта билииннэри, геройдар тустарынан бэйэ санаатын этэн кэпсииргэ уерэни, аабар дьобуру сайыннары	бэйэ санаатын этинии		-саха уонна атын омук суруйааччыларын ааттарын, айымньыларын билсэр; - аабыы ньымаларын; - «интонация» диэн өйдөбүлү; - «үчүгэй айымньы, суруйааччы» диэн өйдөбүлү; - «тиэкис аата, ис хоһооно, геройа» диэни араарар; тиэкиһи сөпкө, өйдөөн (сыһа аахпытын бэйэтэ көннөрөн) таска доргуччу аабар; - оруоллунан үллэстэн аабар;	Аабыы үлэтин араас көрүнэр сыалы-соругу таба туруорар, былаанныыр, түмүгүн сабаҕалыыр, үлэтин хонтуруолланар; Билиини сааһылыыр; Кэпсэтэр үөрүйэҕи сайыннара; Саныыр санаатын сааһылаан, оболорго тийимтиэтик этэр; Уус-уран айымньыга мөккүөр төрүөтүн, сайдыытын быһаарар, дьон сыһыанын ырытан дакаастыыр. Аахпытыгар уонна тус уопутугар олобуран, тэнниир уонна ойуулуур, учебнигынан үлэлиир.	20.04	
7	Ааптар остуоруйата. П. Тобуруокап «Чаный Чаҕаан»	1	автор айар үлэтин кытта салгыы билсии, аабар дьобуру сайыннары			- «тиэкис аата, ис хоһооно, геройа» диэни араарар; тиэкиһи сөпкө, өйдөөн (сыһа аахпытын бэйэтэ көннөрөн) таска доргуччу аабар; - оруоллунан үллэстэн аабар;	Кэпсэтэр үөрүйэҕи сайыннара; Саныыр санаатын сааһылаан, оболорго тийимтиэтик этэр; Уус-уран айымньыга мөккүөр төрүөтүн, сайдыытын быһаарар, дьон сыһыанын ырытан дакаастыыр. Аахпытыгар уонна тус уопутугар олобуран, тэнниир уонна ойуулуур, учебнигынан үлэлиир.	23.04	
8	КТА	1	тургэнник, дорбоонноохтук. Сепке аабар дьобуру салгыы сайыннары	дорбоонноохтук аабарга үлэ		- тиэкис тиэмэтин өйдүүр; - тыл суолтатын ис хоһоонун сирдэтэн өйдүүр; - тиэкис ис хоһоонунан ыйытыыга эппиэттиир; -тиэкистэн билбэт тылын булан ыйытар; автор уус тылын, бэргэн этиитин өйүгэр хатыыр.	Аахпытыгар уонна тус уопутугар олобуран, тэнниир уонна ойуулуур, учебнигынан үлэлиир.	27.04	
9	Эрэйи туораабын . Г.Х. Андерсен «Куьабан кусчаан»	1	Омук суруйааччытын айар үлэтин кытта билсии, остуоруйа туохха уерэтэрин быһаары, доргуччу, интонациялаан, сепке аабар дьобуру салгыы сайыннары	интонацияҕа үлэ	автор мэтириэтэ, кинигэлэрэ	- тиэкис тиэмэтин өйдүүр; - тыл суолтатын ис хоһоонун сирдэтэн өйдүүр; - тиэкис ис хоһоонунан ыйытыыга эппиэттиир; -тиэкистэн билбэт тылын булан ыйытар; автор уус тылын, бэргэн этиитин өйүгэр хатыыр.	Аахпытыгар уонна тус уопутугар олобуран, тэнниир уонна ойуулуур, учебнигынан үлэлиир.	30.04	
		<i>Автор чабырҕаҕа</i>							
10	Чабырҕах	1	автор чабырҕаҕа диэн ейдебулу	тылы		-саха суруйааччыларын	Аабыы үлэтин араас	4.05	

	ха сиэр-майгы ерутэ. Т. Петрова «Былтас сирэй» М. Матахова «Эн сымыйа – мин сымыйа»		быъаарыы, чабырбабы сепке аабарга уерэнии, кьи быыытын-майгытын ойуулуур чабырбахтары кытта билибиннэри	сайыннары		ааттарын, айымньыларын билсэр; - аабыы ньымаларын; - «интонация» диэн өйдөбүлү; - «үчүгэй айымньы, суруйааччы» диэн өйдөбүлү; - «тиэкис аата, ис хоһооно, геройа» диэни араарар; тиэкиһи сөпкө, өйдөөн (сыыһа аахпытын бэйэтэ көннөрөн) таска доргуччу аабар; - оруоллунан үллэстэн аабар; - тиэкис тиэмэтин өйдүүр; - тыл суолтатын ис хоһоонун сирдэтэн өйдүүр;	көрүнэр сыалы-соруугу таба туруорар, былаанныыр, түмүгүн сабабалыыр, үлэтин хонтуруолланар; Билиини сааһылыыр; Кэпсэтэр үөрүйэби сайыннарыр; Саныыр санаатын сааһылаан, оһолорго тийимтиэтик этэр; Уус-уран айымньыга мөккүөр төрүөтүн, сайдыытын быһаарар, дьон сыһыанын ырытан дакаастыыр. Аахпытыгар уонна тус уопутугар олобуран, тэнниир уонна ойуулуур, учебнигынан үлэлиир.		
			Драматической айымньылар						
11	Драматическай айымньы Мария Эверстова – Обутова «Таба уонна биичээн»	1	драма диэн тугун билибиннэри, драматической айымньы туох уратылаабын билсии, оруолларынан аабар дьобуру салгы сайыннары,	оруолунан аабы	иллюстрациялар	- тиэкис ис хоһоонунан ыйытыга эппиэттиир; -тиэкистэн билбэт тылын булан ыйытар; автор уус тылын, бэргэн этиитин өйүгэр хатыыр. - тиэкиһи сөпкө, өйдөөн (сыыһа аахпытын бэйэтэ көннөрөн) таска доргуччу аабар;		7.05	
12	Хамсыыр харамайы харыстаабын. «Куобах уеруутэ», «Баба аттаммыта»	1	драматической айымньылары кытта салгы билибиннэри, оруолунан аабар дьобуру сайыннары		куобах, баба ойуута			11.05	
13	Инсценировка туруоруу. И. Гоголев	1	драматической айымньыны оруолларынан оонньон кердерерге уерэнии	оруолларынан аабы				14.05	

	«Хаарчаан а»					- тизэкис тизэмэтин өйдүүр;		
14	Ахты. А. Аччыгыйа «П.А. Ойуунускай»	1	П.А. Ойуунускай туьунан билибиннэрии, ахты диэн тугун быьаарыы, аа5ар дьобуру сайыннарыы		П.а. Ойуунускай мэтириэтэ	- тизэкис ис хооонунан ыйытыыга эппиэттиир; -тиэкистэн билбэт тылын булан ыйытар.		18.05
15	<i>Дьубуйуу</i> С. Омоллоон «Олуенэ» Н. Габышев «Оо, хоту, хоту»	1	дьубуйуу диэн тугун быьаарыы, автордар айар улэлэрин кытта билибиннэрии, тургэнник, сепке, интонацилаан аа5ар дьобуру сайыннарыы	интонациялаан аа5арга улэ				21.05
16	Норуот угэьэ. Далан «Улуу тунах»	1	далан айар улэтин кытта салгыы билибиннэрии, аа5ар дьобуру сайыннарыы, аа5ыы культуратын иитии	тыл саппааьын байытыы				25.05
17	Сыллаа5ы хатылааьын уруога	1	4 кылааска уерэппит айымньылары хатылааьын, билиини бэрэбиэркэлээьин					28.05

8. Учебно-методическэй хааччыйы

«Литературнай аабыы» уерэх предметин материалнай-техническэй хааччыйы ирдэнэр. Литература уруогун байытыыга, уруок таһынан улэни тэрийиигэ араас кердерер-иьитиннэрэр тэриллэри септеехтук керен, талан тутаныллар.

Учебнай, методической пособиелар

- Захарова Лариса Владимировна. Литература аабыыта: улэлиир бырагыраамма: 1-4 кылаас
- «Ньургуйун» 4 кылаас. Захарова Л. В.; Избекова Л. К. Дьокуускай: Бичик, 2006.
- Е.М. Поликарпова, Л.В. Захарова, У.М. Флегонтова «Литература аабыыта» учууталга кеме босуобуйа (1-4 кылаас), Бичик, 2014
- Эбии литература
- суруйааччылар хаартыскалара

Литературнай аабыы уруогар туьаныллар техническэй тэриллэр:

- **компьютер**
- **интерактивной дуоска**

9. Туьаныллыбыт литература

1. Захарова Лариса Владимировна. Литература аабыыта: улэлиир бырагыраамма: 1-4 кылаас
2. Захарова Л. В.; Избекова Л. К. «Ньургуйун». 4 кылаас. Дьокуускай: Бичик, 2006.
3. Поликарпова Е.М. Норуот тылынан айымньыта уонна уус-уран литература: 1-9 кылаастарга программа/ Е.М. Поликарпова, У.М. Флегонтова, Л.В. Захарова. – Дьокуускай: Бичик, 2007
4. Саха тыла: 1-4 кылаас: саха оскуолатын программата /программаны онордулар: Л.В. Захарова уо.д.а./ - Дьокуускай: Бичик, 2006